

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

III. Quaeritur quare in Tetraplis, Hexaplis, & Octaplis Theodotionem
Symmachus præcesserit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

conungere sex interpretationes Aquilæ, Symmachi, Septuaginta doctorum, & Theodotionis; Quintam A etiam & Sextam editionem; cum adjectione vocum singularum Ebraicarum propriis elementis descriptionum: ex altera autem parte opposita, utens altera columna depingendo contextum, Ebraicum quidem ditione, Græcum vero literis, alium rursus contextum lucubravit. Hæc ita exponi possent: medium locum tenuisse sex interpretationes Græcas inter Ebraica Ebraice scripta, quæ ad unam sita erant partem; & Ebraica Græce exarata, quæ ad aliam partem grant collocata. Sed hanc expositionem respuunt verba Epiphaniij ejusdem, quæ mox afferemus è libro De ponder. cap. 19. ubi Ebraicum utrumque contextum priore loco notatum fuisse agnoscit. Videtur itaque id sibi potius voluisse Epiphanius, ad unam Ebraicæ columnæ Ebraicis elementis exarata partem notatas fuisse Græcas sex interpretationes; ad alteram vero Græce scriptum contextum Ebraicum. Hoc idem significare dicas ista è libro De Ponder. cap. 7. τὰς B
 ἃς ἐξ ἰσραηλῆας καὶ τὰς ἰβραημῆας ἡσαυτὸν ἰβραημῆας τοῖς ἰσραηλῆας καὶ ῥωμαῖοις ἡσὺς ἐπὶ σελίδος μὴ συνῆδον
 κὰς, ἀλλὰ σελίδα ἀπὸ τῆς δεξιᾶς δι' ἑλλωμῶν μὴ γραμμάτων, ἐξ ἑσίων δὲ λέξεων, &c. Sex enim interpretationes, & Ebraicam scripturam Ebraicis elementis ac verbis cum in una columna conjunxisset, aliam columnam oppositam, literis quidem Græcis, vocibus autem Ebraicis descriptam adiecit. Quod si sex interpretationes, & Ebraicum exemplar Ebraice scriptum simul conjunxerat; in extrema profecto columna contextum Ebraicum charactere Græco exaratum sequitur fuisse adtextum. Sed præfixa sine dubio fuisse Ebraica Ebraice depicta, tum subnexa eadem Græce exarata, & subjectas deinde sex Interpretationes ex iis manifeste concluditur quæ leguntur apud Hieronymum in Epist. ad Tit. 3. 9. Unde & nobis cura fuit omnes Veteris legi libros, quos vir doctus Adamantius in Hexapla (ita lege, non exempla, ut vulgo) digesserat, de Casatiensi Bibliotheca descriptis ex ipsi authenticis emendare, in quibus & ipsa Hebræa proprijs sunt characteribus verba descripta, & Græcis literis ita ut expressa vicino: Aquila etiam, & Symmachus, LXX quoque, & Theodosio suum ordinem tenent. Columnas omnes pro situs sui ordine recensuit. Apertius etiam Rufinus libr. 6. Eusebianæ histor. cap. 13. Famosissimos illos Codices primis composuit Origenes in quibus per singulas columnulas è regione separatim opus Interpretis unicuiusque descripsit, ita ut primo omnium ipsa Hebræa verba Hebraicis literis poneret; secundo in loco per ordinem Græcis literis è regione Hebræa verba describeret; tertiam Aquila Editionem adjungeret; quartam Symmachi; quintam Septuaginta Interpretum, qua nostra est; sextam Theodotionis collocaret; & propter eiusmodi compositionem exemplaria ipsa nominavit ἑξαπλά. Ex his etiam liquet præfixos Græcis editionibus fuisse Ebraicos contextus, non subnexos; nec præfixum alterum, alterum sub- D
 nexum, ut indicare videntur illæ Epiphaniij voces: ἐκ τῆς δεξιᾶς δι' ἀπὸ πρὸς. Liqueat hoc quoque ex his ejusdem è libr. De ponder. cap. 19. τὰς τοῖς, ἐξ ἰσραηλῆας καὶ τῆς ἰβραημῆας ἐξ ἰσραηλῆας καὶ τῆς ἰβραημῆας καὶ τοῦ δι' ἰβραημῆας ἡσαυτὸν ἰβραημῆας καὶ ῥωμαῖοις ἡσὺς ἐπὶ σελίδος μὴ συνῆδον κὰς, ἀλλὰ σελίδα ἀπὸ τῆς δεξιᾶς δι' ἑλλωμῶν μὴ γραμμάτων, ἐξ ἑσίων δὲ λέξεων, &c. Nonnulli igitur, ut dixi, hos libros legentes & reperientes Ebraicas duas editiones priore loco sitas; post eas vero illam Aquilæ collocatam, &c. Ne quis vero vocem σελίδος pro eo usurpatam putet, quod nos paginam appellamus; nam σελίς columnam quoque significat, adeo ut plures columnas una pagina contineret. Porro ordinem istum quem statuimus luculenter adstruit vetustissimus Codex Barberinus Duodecim Prophetarum, qui ad Osæ 11. 1. breve Hexaplorum specimen ad oram attextum habet, & in sextum Tomum Polyglotorum Bibliorum suo loco retulit V Valtonus. Desiderantur quidem Ebraica Ebraice scripta; priore E
 vero loco sita sunt Ebraica Græcis elementis concepta; proxime subest his Aquila; huic Symmachus; quem excipiunt LXX; ultimam columnam sibi vindicat Theodotion.

III. Disquisitione dignum est, ecquid in Interpretationum dispositione Theodotioni antiquiori Symmachum recentiorem Origenes anteposuerit. Facile hunc nodum solvere se posse putasset Epiphanius, qui Theodotione vetustiore fuisse Symmachum opinatus est libr. De ponder. cap. 16, 17. Itaque collocatos fuisse tres illos respondisset, juxta ordinem suæ ætatis. Ego vero à recepta opinione discedere non possum, quæ priorem ætate ponit Theodotionem quam Symmachum: nam quid opponi potest his Hieronymi Præfat. in Evangel. Non quero quid Aquila, quid Symmachus sapiant, quare Theodotion inter novos & veteres mediis incedat: quibus non temperatum duntaxat interpretandi genus, quod tenuit Theodotion, sed media etiam ejus ætas Aquilam inter & Symmachum significari videtur. Origeni ergo aliud fuisse causæ puto, cur ita interpretationes illas digereret. Ad Ebraica maxime accedebat Aquila, hunc illis ideo proxime adjunxit. Ab iisdem plus reliquis recedebat Symmachus, quippe qui sententiarum fuisset, quam verborum retinentior. Vt ex conflictu Aquilæ & Symmachi, qui abierant in diversa, & extrema fuerant persecuti, veritas eliceretur, optima ratione uterque simul conjunctus est. Subnexi sunt illis deinde Interpretes LXX & Theodotion, qui mediam viam tenuerant. Quasi non, inquit Hieronymus Præfat. in Iob. apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodosio, vel verbum è verbo, vel sensum è sensu, vel ex utroque commixtum, & mediæ temperatum genus translationis expresserint. Ordo autem studiorum postulat, ut intricatam quætionem, & incertam disceptaturi, extremas primuq;

A primum & oppositas exploremus sententias, inde ad temperatas & medias progrediamur. Atque hunc modum servavit Origenes in collocandis interpretationibus.

IV. Nunc ea quam dedimus Terraplorum, Hexaplorum, & Octaplorum descriptio an Eusebij rationibus consentiat, anquiramus. Scribit ille Origenem *τας ὄψας τῆς ἰουδαίας ἐπιγραφὰς* Euseb. lib. 6. c. 11. p. cap. 16.

Scripturas primigenias ipsi Ebraeorum literis descriptas, comparasse. Hæc aliter intellexit vir doctus, atque ita reddidit: comparasse eum sibi Scripturas, quæ apud Iudeos prototypis Ebraeorum literis descriptæ esse feruntur: Prototypis autem Ebraeorum literas, ipsa esse Samaritarum elementa asseruit; velle igitur id sibi Eusebium Samaritanis Scripturæ codicibus usum fuisse Origenem, eademque in Hexapla inferuisse. Verum qui propius ad locum hunc Eusebij mentem at-

B tenderit, plane alium inde sensum extundet. *αἱ ὄψας τῆς ἰουδαίας ἐπιγραφῶν ἀποστόλων* Ἐπιγραφῶν, nihil aliud sonat, quam primigenia Scripturæ quæ apud Iudeos circumferuntur; non vero, quæ apud Iudeos prototypæ Scripturæ esse feruntur: dixisset quippe, ὄψας τῆς ἰουδαίας ἐπιγραφῶν. Quod si id sibi voluisset Eusebius, cur eas potius *ὄψας τῆς ἰουδαίας ἐπιγραφῶν*, quam apud Græcos, Hellenistas, aliosque dixisset, qui Samaritanas literas antiquiores esse Iudaicis una cum Iudeis fatebantur? Quis putet denique Hexaplis, ad Scripturæ illustrationem & publicam utilitatem concinnatis, Samaritarum exemplaria inferuisse Origenem, Iudaica neglexisse; cum angustis finibus coëreteretur Samaritica illa gens, latius vero Iudaica pertineret? Quod si quis exemplaria utraque locum sibi in Hexaplis vindicasse diceret, non ergo Hexapla vel Octapla; sed Heptapla, vel Enneapla dicenda erant. Constat certe hoc capite Euse-

C bium Ebraica exemplaria Græcis interpretationibus opposuisse, quarum ratione veritatem Ebraicam merito *ἀποστόλων ἑρμηνείας* appellavit. Profecto Epiphanium, Hieronymum, & Rufinum stupor ingens occupasset, si editiones ac columnas Hexaplorum accurate percensentes, Samariticam pratermississent. Non ergo verum est Samaritani Codicis testimonia, quæ occurrunt in scriptis Patrum, ex Origenis Hexaplis fuisse petita; sed certo certius est usos fuisse Patres Græca interpretatione Samaritani exemplaris. Maneat igitur loco huic Eusebij vulgata sua & recepta sententia. Addit deinde Origenem, præter editionem Interpretum Septuaginta, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis, duas præterea protulisse in lucem, alteram Nicopoli, alteram in alio quodam loco repertam. Tum ait: *ἐν τῷ*

D *μὲν τῆς Ἱερουσαλῆμ τῆς ἑβραϊκῆς ἡμεῖς τῶν ἑβραίων πρῶτος ἐκδοθεῖς, ἡ μὲν ἡμεῖς ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ ἕλλη, καὶ ἰβηρικῶν ὄψας τῆς ἑβραϊκῆς, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλῆμ. αἱ δὲ ἰβηρικῶν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλῆμ τῆς ἑβραϊκῆς ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλῆμ. Hæc verba parum hæcenus intellecta explanare operæpretium est: In Hexaplis quidem Psalmorum, post insignes quatuor Editiones, non Quintam solum, sed & Septimam adiungens interpretationem, in singulas versus columnas descripsit: ut pote quæ Hierichunte reperta sit in doliis temporibus Antonini, cuius qui fuit Severi filius. *ἡ μὲν* locutio est Tacitæ, quæ res significatur in unum versum collocata à fronte ad tergum. Optime docet Budæus quid sint *ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ*, nempe naves ita instructæ, ut unica in fronte sit, reliquæ pone sequantur in versum porrectæ. Ita *ἡ ἰβηρικῶν ὄψας τῆς ἑβραϊκῆς* milites sunt in unum versum à fronte ad tergum instructi. Hanc locutionem eleganter huc transfudit Eusebius: quoniam enim per longas & angustas columellas digestæ erant Editiones in Hexa-*

E plis, propterea *ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ* esse dixit. Sua quoque vis inest vocabulo *ἡ μὲν ἡμεῖς*, præter alias significationes, sonat etiam, *scriptum aliquod ad aliud adhibere, adhibere, ut superius observatum est. Igitur, ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ* hoc est, in singulas columnas describens ad priores adtexnit. Perperam hæc accepit Nicephorus lib. 5. cap. 11. ait enim: *ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ, ἡ ἰβηρικῶν ὄψας τῆς ἑβραϊκῆς ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ.* Nec difficultate caret quod subest apud Eusebium, Origenem ad reliquas interpretationes adiecisse septimam, quod Hierichunte in doliis imperante Caracalla reperta sit. Idem habet Zonaras. Certum est ex Athanasij & Epiphanijs auctoritate Quintam Editionem Hierichunte in doliis fuisse repertam imperante Caracalla. Addit Epiphanius una repertos esse libros alios, cum Ebraicos, tum etiam Græcos. Quod si ex his fuisse septimam illam Psalmorum editionem dicamus, ita cum aliis Eusebius conciliabitur. Opinantur quidam Septimam illam Editionem eandem esse ac Lucianeam, hoc argumento, quod Athanasius, sive Synopseos auctor Luciani editionem septimo loco recenscat, & Septimam appellet: sed multum falluntur; nam Luciani editio ipsa fuit *ἡ μὲν ἡμεῖς*, post Origenis ætatem correctæ & emendatæ à Luciano, ut tradit Hieronymus initio Epistola ad Suniam & Freteliam. Septimam vero Editionem, quæ Hexaplis intertextæ est, Hierichunte inventam esse imperante Caracalla Eusebius asse-

F verat: quod de *ἡ μὲν ἡμεῖς* certe dici non potest. Hexapla igitur illa Origenis, sive Octapla, quæ in alijs Scripturæ libris sex Græcis constabant editionibus, septem in libro Psalmorum continebant. Ita postmodum scribit Eusebius: *ταύτας ἡ ἀπόστολος ἐπὶ τοῦ τοῦ συμμαχίου, διὰ τὸ πᾶσι γινώσκοντες, καὶ ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς ἀλλήλων ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ, καὶ τῆς ἰβηρικῆς ὄψας τῆς ἑβραϊκῆς ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλῆμ ἡ μὲν ἡμεῖς τῆς Ἱερουσαλῆμ.* Sensus est: *Has omnes cum in unum coniunxisset, & per*

inam A
scrip-
em di-
dium
m sita
hanc
nder.
detur
entis
e scri-
7. τῶς B
ndu.
ex enim
juuxisf.
Quod
in exte-
fuisse
n Gre-
que le-
legi li-
e Cafa. C
ebata-
LXX
ensuit.
com-
que de-
ordinem
m Sym-
propter
Græcis
m sub- D
net hoc
ἑβραϊκῆς ἰ-
ἰβηρικῶν, ἡ
ἑβραϊκῆς ἰ-
n putet,
plures
nec ad-
breve
rum Bi-
priori E
la; huic
on.
dotioni
a solve-
opinatus
ta ordi-
em zate
mi Pra-
novi &
redunt R
videtur.
Ebraica
ignis re-
or. Vt ex
anti, veri-
inde In-
Hierony-
el sensum
Ordo au-
exercitas
primupi

Euseb. lib. 6. c. 11. p. cap. 16.

Euseb. l. 6. c. 16.